

ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ – RETRO ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ

ΠΑΝ. ΑΝΤ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Υφηγητού Πανεπιστ. Ἀθηνῶν
Διευθυντοῦ Μ.Μ.Η.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι πρὶν ὄχι πολλὰ χρό-
νια ἡ Μαιευτικὴ στὴν Ἑλλάδα ἀσκειτο τε-
λειῶς ἐμπειρικῶς ἀπὸ πρόσωπα ἄσχετα μὲ
τὴν ἐπιστήμη.

Σκεφτεῖτε, λοιπόν, τὶ ἀντιλήψεις κυριαρ-
χοῦσαν στὴν Ἑλλάδα καὶ ποιῆς συνθήκες
ἐπικρατοῦσαν στὴν ἀσκηση τῆς Μαιευτικῆς
στὶς ἀρχές τοῦ περασμένου αἰῶνα. Δυστυ-
χῶς δὲν ὑπάρχουν πολλὰ στοιχεῖα, τουλά-
χιστον βιβλιογραφικὰ τεκμηριωμένα, πού
νὰ μᾶς δίνουν πληροφορίες σχετικῆς μὲ τὸ
θέμα μας. Ὅμως, σὲ μὴ ἐκδοση τῆς «Πρα-
κτικῆς Ἱατρικῆς» τοῦ Ἱατροδιδασκάλου
Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ, πού ἐκδόθηκε γιὰ
τελευταία φορὰ τὸ 1870 μετὰ τὸ θάνατό
του, διαβάζει κανεὶς πολὺ ἐνδιαφέροντα
πράγματα γιὰ τὶς μαιευτικῆς ἀντιλήψεις
καὶ τὴν Μαιευτικὴ στὶς ἀρχές τοῦ περα-
σμένου αἰῶνα.

Ὁ Πύρρος σπούδασε Ἱατρικὴ στὴν Πά-
δοβα τῆς Ἰταλίας καὶ ἦρθε στὴν Ἑλλάδα
πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Τό-
τε ἀσκήσε ἀφιλοκερδῶς τὴν Ἱατρικὴν καὶ
προσπάθησε νὰ μεταλαμπαδεύσει τὰ φῶτα
τῆς Δύσεως στοὺς ἀμαθεῖς πατριῶτες του.
Σὲ ὅτι ἀφορᾶ τὴν κύηση καὶ τὸν τοκετὸ ἡ
ἐμπειρικὴ μαῖα τῆς ἐποχῆς φαίνεται ὅτι ἐ-
παιζε σπουδαῖο ρόλο ἀφοῦ οἱ συμβουλές
καὶ οἱ παραινήσεις του ἀπευθύνονται περισ-
σότερο σ' αὐτὲς καὶ λιγότερο στοὺς για-
τρούς. Ἄς δοῦμε λοιπὸν πῶς συνιστᾶ νὰ
γίνεται ἡ διάγνωση τῆς κυήσεως:

«Μία γυνή, ὅταν συλλαμβάνῃ ἐν γαστρῇ,

λέγεται ἔγγυος, καὶ κοινῶς ἐγγαστρωμέ-
νη· διότι ἐν γαστρῇ ἔχει τὸ ἔμβρυον. Διὰ
νὰ γνωρίσῃ ὁ ἰατρός τὴν γυναῖκα ἂν εἶνε
ἔγγυος, πρέπει νὰ ψηλαφήσῃ τὸ πρῶτ' ὄ-
ταν ἡ γυνή εἶνε νηστὴς τὸν σφυγμὸν αὐ-
τῆς, καὶ ἂν ὁ σφυγμὸς κτυπᾷ συνεχῶς
ἕως 80 ἢ 90 κτυπήματα καὶ ἐπέκεινα εἰς
ἐν λεπτόν πρῶτον τῆς ὥρας τότε εἶνε ση-
μεῖον ὅτι εἶνε ἔγκος, δὲν φθάνει τοῦτο μό-
νον, ἡ γυνή πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ πρῶτ' νηστὴς
εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς κάποιαν ταραχὴν καὶ
ἀνησυχίαν, νὰ ἔχῃ ὀλίγον ἢ πολὺν ἔμετόν,
ἀηδῖαν εἰς μερικά φαγητὰ καὶ ὄρεξιν εἰς
ἄλλα, τῶρα νὰ ἀγαπᾷ ξυνά καὶ ἄλλοτε
γλυκὰ ἢ καὶ ἀλλόκοτα· τὰ καταμήνιά της
νὰ ἦνε ἀπερασμένα τὸ ἐλάχιστον τριάκον-
τα ἢ τεσσαράκοντα ἡμέρας· καθ' ἡμέραν
ἢ ἄκνηρία περισσεύει καὶ ἡ ἀνησυχία· τὰ
βυζῖα της μεγαλώνουν αἱ ρῶγαι αὐτῆς ἀν-
ορθοῦνται, ἡ κοιλία της πρήσκειται, διότι
ἡ μήτρα πρήσκειται ὀσημέραι καὶ τραβί-
ζεται πρὸς τὰ ἄνω ὅθεν μία μαῖα ἠσυχῶς
βάλλει τὸν δάκτυλόν της κάτωθεν, ψηλα-
φίζει τὴν μήτραν ἂν εἶνε κλεισμένη καὶ ἂν
τραβιγμένη ψηλά, ἂν τὴν φθάνει ἢ ὄχι, ἂν
ἡ γυνή ἔχει συνεχῆ κατωρηήματα ἢ δυσ-
κοιλιότητα, πρὸ πάντων ἄμως ἡ ἔγκυος
μετὰ τινὰς ἡμέρας, τεσσαράκοντα ἢ πεν-
τήκοντα καὶ ἐπέκεινα, ἂν αἰσθάνεται τὸ
βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ πῶς αἰσθά-
νεται, δυνατὰ ἢ ἀδύνατα, καὶ ὅσον προ-
χωρεῖ τὸ αἰσθάνεται περισσότερον καὶ συ-

νεχέστερον, μ' ὅλα ταῦτα καί πάλιν ἀπατάται ὁ ἰατρός».

Γιὰ τὴν ἀγωγή τῆς κυήσεως οἱ συμβου-
λές συμβαδίζουν σὲ πολλὰ σημεῖα μὲ σύγ-
χρονες ἀντιλήψεις. Στὴν παρακολούθηση
τῶν ἐγκύων ἐξ ἄλλου φαίνεται ὅτι οἱ μαῖ-
ες τῆς ἐποχῆς διαδραμάτιζαν σημερινὸ ρό-
λο. Συνεχίζει λοιπὸν ὁ Πύρρος:

«Καί ἀφ' οὗ γνωρισθῆ ἡ γυναῖκα, ὅτι
εἶνε ἔγκυος, χωρὶς αἰτίας μεγάλας ἰατρικὰ
νά μὴ παίρνη, διότι ἀποβάλλεται τὸ ἔμ-
βρυον, ἀκολουθῶς ἀποθνήσκει καί αὐτὴ
καθὼς πολλάί τὸ ἔπαθον· τὸ πολὺ ἂν ἡ
γυνὴ εἶνε πληθωρική εὐρωστος φλεβοτο-
μεῖται ἀπὸ τὸν βραχίονα εἰς τοὺς μονοὺς
μήνας· δηλ. τρίτον, πέμπτον καί ἑβδομον
καί οὐδέποτε εἰς τοὺς διπλοὺς, νά μὴ φλε-
βοτομεῖται τελειῶς ἀπὸ τὸν πόδα διότι πί-
πτει τὸ ἔμβρυον, ὁμοίως νά μὴ παίρνη
καθαρτικὰ χωρὶς ἀνάγκην, ἢ μὲ παραμι-
κράν αἰτίαν, μηδὲ κλυστήριον, διότι πολ-
λάκις ἀπεβάλησαν αἱ γυναῖκες· ἂν ἡ γυ-
νὴ ἔχη δυσκοιλίότητα, ἅς κάμη δίαιταν,
νά τρώγη συνεχῶς μολόχας, πικρολίδας
καί ἄλλα μαλακτικά διὰ νά εὐκολύνῃ τὴν
κοιλίαν τῆς· ὅταν ἦνε ἔγκυος ἡ γυνὴ νά
μὴ κινήται τόσο πολύ, μήτε νά ἐργάζε-
ται καί νά σηκώνῃ βαρέα πράγματα, μήτε
νά συγχύζεται καί κτυπᾷ τὴν κοιλίαν τῆς
ἢ τὴν μήτρα τῆς, μήτε νά τρέχη μὲ τὸν
ἵππον τῆς ἢ μὲ τὴν ἄμαξαν, διότι ἀπὸ τὸ
πολὺ τρέξιμον ξεκολλᾷ τὸ αὐγόν τὸ ὁποῖ-
ον περιέχει τὸ ἔμβρυον, ἄρχεται ἡ αἱμορ-
ραγία καί εὐθύς μετὰ ὀλίγας ἡμέρας πί-
πτει τὸ ἔμβρυον μὲ τὸ αὐγόν του ἢ χω-
ρίς, καί τότε χάνεται εἰς ἄνθρωπος ἀπὸ
τὸν κόσμον καί ἡ γυνὴ ὁμοίως.

Οἱ θέλοντες νά παλλαπλασιάσωσι τοὺς
ψιούς αὐτῶν πρέπει νά ἐκλέξωσι μαῖας πε-
παιδευμένας, ἐμπείρους, γηραλέας καί γνω-
στικὰς, διὰ νά ἐπισκεπτῶνται τὰς γυναῖ-
κας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς συλλήψεως ἕως
τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν
αὐτῶν. Αἱ μαῖαι· δέν πρέπει νά διαίτῳσι
ποτέ τὴν ἀρχαίαν φύσιν, διότι, ὅταν τὸ

ἔμβρυον φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ καιροῦ
του, καί νά τὸ παρακαλέσῃ τις, δέν μένει
ποτέ εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην φυλακὴν τῆς
μητρὸς του».

Ἐποκετὸς γίνεται στὰ ἴδια περίπου ἀ-
χνάρια ὅπως σήμερα. Οἱ συμβουλές στίς
μαῖες τῆς ἐποχῆς ἀσφαλῶς ἦταν πολὺτι-
μες:

«Εἰς τὸν καιρὸν τῆς γεννήσεως τῶν ἐμ-
βρύων, ἢ πρὶν, συμβαίνουσι μερικοὶ πόνοι,
ἀληθεῖς λεγόμενοι. Μετὰ τοὺς πόνους τού-
τους σπᾶ τὸ αὐγόν, χύνονται τὰ νερά ἔ-
ξω, καί οὕτω γεννᾶται τὸ βρέφος διὰ τῶν
γεννητικῶν μορίων τῆς γυναικός. Εἰς αὐτὸν
τόν καιρὸν, ἢ πρότερον, ἀχνίζονται τὰ μέ-
ρη ἐκεῖνα, καί ἀλείφονται μὲ βούτυρον νω-
πόν, ἢ ἔλαιον τῶν ἀμυγδάλων, διὰ νά
γλυστρᾷ τὸ βρέφος ταχύτερον.

Πολλάι γυναῖκες χάνονται ἀπὸ τὴν πρό-
ληψιν καί ἀμαθεῖς μαῖας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐποὺ γεννηθῆ τὸ ἔμβρυον, ἀμέσως πρέ-
πει νά περιποιεῖται ζεστό νά θεωροῦνται
καλῶς ὅλα τὰ μέλη του, οἱ ὀφθαλμοὶ του,
τὸ στόμα του, ὁ ἀφεδρών καί ἡ κεφαλὴ
του, νά εἶνε ὅλα εἰς τὴν τάξιν αὐτῶν· ἡ
γυνὴ νά μένῃ ζεστή εἰς τὴν κλίνην τῆς, νά
σφίγγῃ τὴν κοιλίαν τῆς καλὰ, νά πίνη
ζεστά ὑγρά διὰ νά ἐκκαθαρισθῆ καλὰ ἀπὸ
τὰ αἵματα, εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν πρέ-
πει νά πίνη ἕως 25 δράμια ἀμυγδαλέλαι-
ον νωπόν μὲ τὴν ζάχαριν, νά μὴ ἀρτυθῆ
ἕως ὀκτώ ἡμέρας καί ἐπέκεινα, νά μὴ ση-
κῶνεται ἀπὸ τὸ στρώμα τῆς, νά μὴ συγ-
χύζεται τελειῶς, οὐδέ κρασί νά πῆ, κα-
θὼς κάμνουσιν αἱ δυναταὶ γυναῖκες τῶν
χωρικῶν· καί τότε καί αὐταὶ θά εἶνε ἀρ-
μόδια δι' ἄλλην γένναν, καί τὰ τέκνα των
μέλλουσι νά ἔχουσιν εὐρωστίαν».

Ἡ ἐμβρυοουλκία ὅμως δέν ἔχει τόση ἐκ-
τίμησιν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, τουλάχιστον ἀπὸ
τὸν Πύρρον, ἀφοῦ μάλιστα ἐπικαλεῖται μά-
ταια τὴν ἐπέμβασιν τῆς Πολιτείας γιὰ νά
σταματήσῃ τὴ χρῆσιν τῆς:

«Μερικοὶ ἡμιτελεῖς μαθηταὶ τοῦ Πανε-
πιστημίου ἰατρικοῦ σχολείου, ἰδόντες ἢ ἀ-

κούοντες, πῶς κάμνουσιν οἱ διδάσκαλοι αὐ-
τῶν, ἀμέσως καί αὐτοί τρέχουσιν ὡς ἀχα-
λίωτοι εἰς τὰ γένας τῶν γυναικῶν, καί
ἀνασκουμπωθέντες ἐμβάζουσι τὰς χονδράς
χειράς αὐτῶν εἰς τὰς μήτρας τῶν δυστυ-
χῶν γυναικῶν, καί διὰ τὰ φανῶσιν, ὅτι κἄτι
τι ἐξεύρουσι, φέρουσι καί τὰ μεταλλικά
ἔργαλεια αὐτῶν, καί τὰ χώνουσιν εἰς τὰς
μήτρας μέ σκοπόν νά ἐκβάλλωσι τὰ βρέ-
φη ἔξω, ζῶντα, ἢ νεκρά, αἱ δυστυχεῖ πά-
σχουσαι μή ὑποφέρουσαι τοὺς πόνους καί
τὴν κατάρχησιν αὐτῶν, ἀποθνήσκουσιν ἀ-
ώρως, καθὼς πολλοὶ τοιαῦται ἀπέθαναν
ἕως τώρα· ἡ διοίκησις χαριζομένη παρα-
βλέπει τὴν φθοράν ταύτην· τώρα ποῦ κρι-
τῆς, ποῦ ζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου;».

*Ἡ ἀγωγή τῆς λοχείας εἶναι γεμάτη ἀπό
σωστὰς ἀντιλήψεις ἀνακατωμένες με πρό-
λήψεις ποῦ γίνεται, ὅμως, προσπάθεια νά
καταδικαστοῦν:*

«Ἐπιλόχεια λέγονται τὰ μετὰ τὴν γέν-
ναν συμβαίοντα τῶν γυναικῶν. Ἐφ' οὗ ἡ
γυνὴ γεννήσῃ, πρέπει νά καθαρισθῇ καλὰ
ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτῆς, νά μείνῃ ἡσυ-
χος εἰς τόπον ζεστόν, νά πίνῃ τὸ κόχλα-
σμα τοῦ πολυτριχίου χόρτου, τῶν χαμομή-
λων, τὸ καρδιάλι, ἢ θάνει τὸ καθαριστικόν
κλυστήριον, ἢ ζεστά ἐπιθέματα εἰς τὸ ὑπο-
γάστριόν της, κάμνῃ καί τριψίματα ἡσυ-
χα, σφίγγει καί τὴν κοιλίαν της μέ κάνέν
πλοτῦ πανίον· ἂν μείνῃ κάνένας πόνος εἰς
τὰ πλάγια τῆς μήτρας, ἀλείφονται αὐτὰ
μέ κάνέν πνεῦμα θερμόν, ἢ ἐπιθέτεται ἀμέ-
σως τὸ βυζιγάντι καί θεραπεύεται. Εἰς τὰ
βυζία τῆς λεχούσης ἐπιθέτονται ζεστά πα-
νία διὰ νά κινηθῇ τὸ γάλα της, ἢ ψυχρά
διὰ νά ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, κατὰ τὴν χρείαν,
ἢ βυζάνονται μέ τὸ ρυγοβῦζι λεγόμενον
ὄργανον.

Τινὲς λεχοῦσαι τῶν χωρικῶν μετὰ τὴν
γένναν αὐτῶν, ἀμέσως ἀρτένονται, πίνουσι
καί οἶνον, τρώγουσι καί τηγαμισμένα, κατὰ
παλαιάν συνήθειαν· μ' ὄλον τοῦτο πολλοὶ
ἐξ αὐτῶν βλάπτονται. Αἱ γυναῖκες δὲ τῶν
πόλεων, οὔσαι εὐγενέστεραι τῶν χωρικῶν,

δέν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον μήτε νά
ἀρτένονται, μήτε οἶνον νά πίνωσι, ἀλλὰ
νά τρώγωσι μόνον ρύζι ἢ φιδέ διὰ 8 ἢ 10
ἡμέρας, διότι ἀλλέως βλάπτονται τὰ μέ-
γιστα· ὁσημέραι συμβαίνοσιν τοιαῦται εἰς
τὰς πράξεις μας, καί ἄς μὴ ἀκούωσιν τινα
κακὰ γραῖδια τῶν ἀρχαίων αἰῶνων».

*Εἰδικὰ γιὰ τὴν ἀνδρική στέρωση ἀπὸ
ἀνικανότητα ἀναφέρονται ἀρχετὰ ἐνδι:αφέ-
ρουσες ἀντιλήψεις:*

«Πολλάκις συμβαίνει, ὅτε ἡ γυνὴ ἐν ᾧ
εἶναι ἔγκυος, ρεῖ ἐκ τῆς μήτρας αὐτῆς
αἷμα πολὺ, ἢ καί νερόν, τὸ ὅποιον καί τὴν
μητέρα βλάπτει, καί τὸ ἔμβρυον ἀδυνατεῖ,
καί τὸ ἐκβάλει ἔξω, αὐτὸ συμβαίνει πολλά-
κις ἐξ ἀπροσεξίας τῶν γυναικῶν, ἢ σηκώ-
νουσι βάρη δεινὰ ἢ πηδοῦσι καί χορεύου-
σιν, ἢ σκονταόουσιν, ἢ τρέχουσιν ἐφιπποῖ,
ἢ μέ τὴν ἄμαξαν, ἐνίοτε ἔρχεται καί ἀπὸ
τὴν σύγχυσιν, καί λύπην· διὰ νά προφθα-
σθῇ ἡ πάσχουσα, πρέπει νά ἡσυχάσῃ εἰς
τὴν κλίνην της, νά πίνῃ τὴν τισσάναν τοῦ
ριζίου, τὴν δροισιτικὴν σκόνην, τὸν ἀνώ-
δυνον χυλόν, τὸ συπτικόν μίγμα, τοὺς
τροχίσκους τοῦ Ἑλβετίου, νά φλεβοτομεῖ-
ται, καί ἀπὸ τὸν βραχίονα».

*Ἄς δοῦμε τώρα καί μερικὲς ἀντιλήψεις
γύρω ἀπὸ τὴν στέρωση τῆς γυναίκας. Ἡ-
δη στὴ συνείδηση τῆς Ἐπιστήμης τῆς ἐ-
ποχῆς ἔχει γίνει κατανοητὸ ὅτι τὰ αἷτια
τῆς στειρώσεως μπορεῖ νά ἀφοροῦν ἐξ ἴ-
σου τῇ γυναίκα καί τὸν ἄνδρα:*

«Λέγονται στεῖραι ἐκεῖναι αἱ γυναῖκες,
αἱ ὁποῖαι μ' ὄλον ὅτι συνευρίσκονται μέ
ἄνδρας δέν γεννῶσιν. Ἡ στειρώσις προέρ-
χεται ἀπὸ τὴν παύσιν τῶν συνευρισμένων
καταμηνίων, ἀπὸ τὴν λευκόρροϊαν, καχε-
ξίαν, παχύτητα, σκίρρον τῆς μήτρας, λώ-
βαν γαλλικὴν, σκορποῦτον, μέγεθος τῆς
κλειτορίδος καί νυμφῶν, καί μεγάλη ἀδυνα-
μία καί ἀπὸ τὸ κλείσιμον ἢ φράξιμον τῶν
τρυπῶν τῆς μήτρας ἢ τῶν σαλπίνγων τοῦ
Φαλοπίου λεγομένων· εἶναι δὲ καί στεῖραι
ἐκ γεννητῆς πολλάκις. Ἡ ἐκ γεννητῆς στεῖ-

ρωςις μερικῶν γυναικῶν μέ ἰατρικά δέν θεραπεύεται ποτέ. Αὐταί πρέπει νά προστρέξωσιν εἰς τήν Θεῖαν βοήθειαν, καθῶς ἡ στείρα Ἄννα τοῦ Ἑλκανᾶ, ἡ Σάρρα τοῦ Ἀβραάμ, ἡ Ἐλισάβετ τοῦ Ζαχαρίου καί ἡ Ἄννα ἡ μήτηρ τῆς Θεοτόκου Μαριάμ, τά δέ ἄλλα εἰσὶ μάταια καί ψευδῆ μερικῶν κακῶν γραϊδίων καί ψευδῶν μαιῶν. Ἐπίσης ἡμπορεῖ τά ὡά αὐτῆς νά εἶναι ἀδύνατα, ἡ βεβλαμμένα, ἡ τό αἷμα τῆς γυναικὸς ἔχει πολλήν χολήν καί φαρμάκι καί φαρμακεύεται ὁ σπερμιόγονος σκῶληξ. Εἰς τήν διόρθωσιν τῆς στειρώσεως ὠφελούν τά μολακτικά καί γλυκαντικά ἐσωτερικῶς, τά ἀχνίσματα, τά κλιστήρια ἔμπροσθεν, ἡ τάξις τῶν καταμηνίων καί μερικά ἄλλα ψεύματα τινῶν κακῶν γραϊδίων γυναικῶν· διὰ νά φέρῃ εἰς τάξιν τά καταμήνια, πίνει συνεχῶς ἰατρικά μνηγαγωγά, ρευστόν ἀνώδυνον, πολυτρίχιον, χαμόμηλα· καί ἂν αἱ σάλπιγγες εἰσὶ κεκλεισμέναι, ἐμβαίνει εἰς ἀρωματικά καί χλιαρά λουτρά δέκα ἢ εἴκοσιν ἡμέρας.

Ἄν ἡ γυνὴ ὄλα αὐτά ἀκολουθήσῃ καί δέν συλλάβῃ, τότε ἡ βλάβη εἶναι εἰς τόν ἄνδρα καί οὐχί εἰς τήν γυναῖκα· διότι φθιρόμενοι οἱ σπερματογόνοι σκῶληκες αὐτοῦ ἀπό ἀσθενείας, ἡ γαλλικά πάθη, ἡ ὑδράργυρον, δέν ἐνεργοῦσι πρὸς ζωογόνησιν αὐτῶν, ἐπειδὴ καί τά ὡά τῶν γυναικῶν, χωρὶς τῶν σκωλήκων τῶν ἀνδρῶν, οὐδέν καρποφοροῦσι, διότι ἡ ἀπόφασίς τοῦ Θεοῦ δέν μεταβάλλεται ἀπὸ τὴν φύσιν καί τέχνασμα τῶν φθαρτῶν ἀνθρώπων. Αἱ κατὰ πολλὰ παχεῖαι γυναῖκες ὁμως, δέν ἐγγαστρώνονται, ἡ πολὺ σπανίως, ἐπειδὴ καί τό ἐπίπλοον αὐτῶν στενοχωρεῖ τό στόμα τῶν ἀγγείων τῆς μήτρας καί ἐμποδίζει τήν σύλληψιν αὐτῶν.

Καί ἂν ὁ ἀνὴρ ἔχει τήν βλάβην ἀπὸ

γαλλικά πάθη, ἡ ἀπὸ ἀδυναμίαν ἀπὸ πολλήν συνουσίαν, ἡ ἀπὸ ὑδράργυρον πολύν, ἡ ἔχει πόνον εἰς τήν μέσην, πρέπει νά τρώγῃ ἐσπέρας καί πρωΐ ἀπὸ δράμια 15 ἀπὸ τό δυναμωτικόν γλύκισμα, ἐν ταύτῳ παίρνει καί ἡ γυνὴ αὐτό καί τότε ἴσως ἡ στείρα γυνὴ ἐγγαστρώνεται, καθῶς πολλάι τοιαῦται ἐγγαστρῶθησαν καί ἐγέννησαν παιδιά. Ἄφ' οὗ αὐταί γεννήσωσι παιδιά, πρέπει νά τά θρέψωσιν καλῶς, νά τά διδάξουν τά γράμματα καί τήν ἀρετὴν, τήν θεοσέβειαν καί χριστιανικὴν πίστιν μέ τὰς πράξεις τῆς, καί οὐχί νά τά ἀφήσουν εἰς τοὺς πέντε δρόμους καί νά κολυμβοῦν εἰς τὴν ἀμάθειαν καί εἰς τὴν ἀθεΐαν τινῶν ψευδοδιδασκάλων τοῦ νῦν αἰῶνος».

Γιὰ τὴν αἱμορραγία τῶν ἐγκύων σὰν σύμπτωμα ἀποβολῆς οἱ ἀντιλήψεις εἶναι οἱ ἴδιες ὅπως ἐπικράτησαν γιὰ πολλὰ χρόνια:

«Ἄναφροδισία λέγεται ἐν πάθος, εἰς τό ὅποῖον, ἐνῶ τις ἔχει γυναῖκα, δέν ἔμπορεῖ νά συνευρίσκηται μετ' αὐτῆς. Τοῦτο τό λέγουσιν Ἐμπόδισμα καί νομίζουσιν τινές, ὅτι προξενεῖται ἀπὸ τὰς μαγείας τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἀπὸ ζωτικόν μαγνητισμόν μερικῶν κακῶν γραϊδίων· ταῦτα εἰς τοὺς προληπτικούς καί πιστεύοντες αὐτά ἐνεργοῦσι. Τό ἀληθές εἶναι, ὅτι οἱ νέοι ἀδυνατίζοντες ἀπὸ τὰ πάθη αὐτῶν, ἡ ἐντρεπόμενοι καί συστελλόμενοι δέν δύνανται νά πλησιάσωσιν εἰς τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καί ἂν ὑπάγωσι, δέν προφθάνουν νά ἐκπληρώσωσι τό χρέος αὐτῶν. Εἰς τοὺς γηραλέους καί ἀδυνάτους εἶναι φυσικὴ ἡ ἀναφροδισία. Εἰς τό πάθος τοῦτο ὠφελεῖ ἡ δυναμωτικὴ σκόνη, αἱ κανθαρίδες, ἡ βανίλλια, ἡ κίνα, τό ὄπιον, ὁ μόσχος, τὰ εὐῶδη ἔλαια, τὰ ψυχρά λουτρά τῆς θαλάσσης καί τὰ ἀρωματικά, ἡ εὐζωΐα καί ἡ χαρᾶ».

